

preluată din greacă: *Vide že Ioan, věrna :qšla žrōca, dzēlo nepomuděvz, nq pomoli vž Boga* (40 r) — „Văzînd Ioan că preotul (templului) este credincios, nu a întîrziat prea mult, ci s-a rugat la Dumnezeu”.

Instrumentalul de agent e folosit fără prepoziție: *drōžimz christiany — „ținut fiind de către creștini”*.

Rareori se întîlnește genitivul partitiv: *Kto bo est smělz ili pravychz ili po tebe... takyi glas sōdzvēcnyi iznesti rēkoštz* (41 r) „Că cine a mai îndrăznit — fie dintre cei vechi, fie dintre cei de după tire... să mai înalțe un glas așa de răsunător, zicînd...”

Unele cuvinte compuse sînt calchiate din limba greacă: *dobroglasnyi* „cu glas bun”, *veleglasnyi* „cu glas mare”; *sladkoslovnyi* „dulce la cuvinte”; *inočędz* (32 v, 35r, v) „de alt neam străin”; *slavoslověšte* „spunînd cuvinte de mărire”.

Alte substantive și adjective sînt formate cu sufixe frecvente în limba lui Ioan Exarhul. De ex. *-cnz*: *istovenz, istinenz* etc.; *-ecz*: *vodecz* (37v) „conducător”; *tvorecz* (40 r) „creator”; *bogoslovecz* (30v) „teolog”. Cuvinte ca *filosofz, ipostasz* (31 r); *eretidzi* (33v, 35 v) sînt reproduse din limba greacă.

Lexicul folosit de Ioan Exarhul e bogat. Pentru aceeași noțiune folosește doi-trei termeni, de ex. pentru „tînăr” spune: *otrokz* (37 r), *junoša, junota* (37v); pentru templul păgîn spune: *crkvište, kapište* (39v) și *idolie*; pentru „preot”: *pastyrz, božii rabz* și *žrōcz*, pentru *stăpîn, dregător*: *Vladika* (34 r) *kōnędz*, și *rēdnikz* (33v); pentru *an — timp — gody* (33 v) *věkz* și *lěta* (35v). La număr spune *cismę, -ne* (40v).

Unele cuvinte sînt mai rare: *sprěgyn, prěgyně* „vîrtoape, locuri greu de umblat”; *piry* „oaspețe, chefuri”; *velikiyi tulz* (30 v) „un soi de vultur mare”, *rati* (35 v) „lupte”; *qža* „lanț, chin”; *prokudlivz* „nerușinat, periculos”; *nepomudet* (40r) „a nu întîrzia”.

Caracteristice sînt adverbe ca *sětněe* (37v) „mai trist, mai rău”; *tače* (37r) „apoi” care e foarte frecvent: *tače proslāzi sę* (37v) „apoi a lacrămat”; *tōčiq* (34v) „numai”, care e socotit ca o caracteristică a limbii lui Ioan Exarhul — mai ales sub forma *tōčenē* (36v); *lěpa* (33v) caracterizează limbile slave de apus. Există însă și la Kozma Prezviterul¹.

Alte adverbe sînt cunoscute în slava veche: de ex. *pače* cu al doilea termen de comparație în genitiv: *bedy pače medz* (36r) „nenorociri mai dulci ca mierea”; *nině* (39 v) „acum”; *elma* (31v) e sinonim cu *kolbmi pače* „cu atît mai mult”; *nikoliže* „niciodată” *drevlē* (33v) „mai de mult”; *ot kqžu* „de unde” (34 v); *eda (egda) reče* „cînd a spus”; *dzēlo* „foarte”.

Caracteristice sînt prepoziții și conjuncții ca: *dělmo* (31 r) „pentru”; *skožě* „prin”. Se folosea cu acuz.: *skožě grady* (36v) „prin orașe”. *No* e foarte frecvent: „ci, dar, însă”: *ne o tvorci no o tvorci* (32 r) „nu despre creator, ci despre creație”. Frecventă e conjuncția copulativă *ti „și”*. Ex. *Soi ti lě* (32 v) „Este și a fost”; *Ti jako tōčiq uzrē Ioanna...* „Și îndată ce a văzut pe Ioan...” (37r, 38v, 39v etc); *imže* „întrucît”, *tak-kak: imže tōčiq* (34 r) „numai, pentru că”.

¹ „... ne točiju ne prostrilit ego, no...; ne točiju eže ne naučitъ ego, no i... Besedy, f. 488, r. „nu numai că... dar și...”.